

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

Bpest

1936 VI. 14.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

351.74

Idő

Személy

Helyszám

ÖTVE. ÉVES A BUDAPESTI DETEKTIVTESTÜLET

Titkos rendőr — így hívták hajdan Magyarországon a detektívet, de mint nem egyszer történt, ebben az esetben is a magyaros hangzásu első elnevezést idegen szó váltotta fel. A „detektív” is annyira gyökeret vert a köztudatban, hogy kiírtani aligha lehetne, habár a nyelv fejlődésének ilyen szeszélyes fordulatára is akad példa. Fél százada, hogy a titkos rendőr detektívvé alakult — mert csak ötven éve vannak a budapesti rendőrségnek detektívjei. A nyolcvanas évek elején még „polgári biztosok” egészítették ki a csekélyszámu rendőrségi személyzetet és két éven keresztül küzdött a sajtó és az országgyűlés a detektívosztály létesítéséért.

Néhány évszám: határkövek a fővárosi rendőrség fejlődésének útján.

1861: Az osztrák policiát felváltja Pest város polgári rendőrsége és **Thaisz Eleket** választják főkapitánnyá.

1873: Az előző évben egyesített Pest és Buda fővárosi rendőrsége, mint állami intézmény a belügyminisztérium rendelkezése alá kerül.

1881: Az ebben az évben alkotott XXI. t.-c., az úgynevezett rendőrtörvény, szabályozza a rendőrség szervezetét.

1885: Decemberben a polgári biztosok helyébe 28 ideiglenes detektívet neveznek ki és ezzel lerakják az addig nélkülözött detektívintézmény alapjait.

1886: Január elsején a detektívek megkezdik működésüket és áprilishan megalakul a még nyolc detektívvvel kiegészített detektívosztály, mint **önálló testület**.

1888: Elkészül a detektívtestület szolgálati szabályzata.

1936: A detektívtestület ötvenéves és tagjai megkapják a detektív-jelvényt, amit a magyar titkosrendőr eddig csak a külföld bűnügyi regényelből ismert és irigylet.

A detektívosztály felállítása előtt polgári biztosok végezték el a nyomozások nagyobb részét. Azonban nagyon sok bűncselekmény elkövetője maradt homályban és a főváros közbiztonsága egyre rosszabbodott. Thaisz Eleket főkapitánysága idején a rosszul fizetett polgári biztosok

botrányos visszaéléseket követtek el. Végül az 1884 július 29-én történt postalopás esetével kiderült Thaisz Eleket rendőrségének tehetetlensége.

A bécsi Central-Kassa 600 ezer forintot küldött a budai állampénztárba, de oda csak 570 ezer forint érkezett meg: az egyik faladában ugyanis 30 ezer forint helyett — újságpapírba takart tégladarabokat találtak. A budapesti rendőrség csődöt mondott. **Tizenegy év** telt el, mire — az időközben létesített detektív-osztály tagjai — elfogták a bűnösöket.

A 30 ezer forintos postalopás dolga megint a rendőrség felé fordítja a közfigyelmet, elvégre történni kell valaminek — ezt gondolta akkor mindenki és ezzel kezdte vezércikkét a **Pesti Hírlap** 1884 augusztus 2-án, mert a közvélemény követelésének adott hangot. A **Pesti Hírlap**, az **Országos rendőrség** című vezércikkében írja, hogy „Ami pedig a magasabb szellemi képességet illeti, az magában sem a zsandárságtól, sem a katonailag szervezendő rendőrségtől nem várható, értjük a detektívosztályt. Ez a rendőrség lelke, az állami gondviselés mindentlő szeme s mindentudó agyveleje. Jól szervezett, kitűnő detektív-osztály nélkül nincs rendőrség, nincs közbiztonság... Ez az osztály, mely Londonban és Párizsban érte el fejlődési képességeinek legmagasabb fokát... a rendőri intézmény ezen kvintesszcenciája nálunk szinte teljesen hiányzik. A mi polgári biztosaink csak nem lehetnek detektívcsúcsok!”

A **Pesti Hírlap** vezércikke széles körben keltett hatást és még ez év november 5-én interpelláció tártá elő az akkori rendőrség szegényes dolga. **Tisza Kálmán** miniszterelnök vizsgálatot rendelt el és **Jekelfalussy Lajos**, mint miniszteri biztos megkezdte a tisztogatás munkáját. Thaisz Eleket nyugdíjba küldte és **Török János** temesvári polgármestert 1885 márciusában főkapitánnyá nevezte ki.

Török János hivatalba lépése előtt tanulmányozta Párizs, London, Berlin és Bécs rendőrségét és amit a **Pesti Hírlap** idézett vezércikke követelt — „detektívosztályt okvetlenül teremtenünk kell” — két év elmúltával megvalósult.

Báró **Splényi Ödön** volt az első detektív-főnök — **felügyelői** rangban, detektívjei nagy ügyességgel és tetterővel fogtak munkához és a detektívosztály felállítását után három hónapra elfogták **Loyand Adolf** nemzetközi szélhámost, aki a váci-utli Mocsányi-házban létesített rulett-klubjában sok embert kifosztott. Az új magyar detektívek leplezték le azt a francia állampolgárt, akit egész Európa rendőrsége keresett.

1887 a detektív-sikerek esztendeje. Elfogták az akkori idők „betörő-királyát”, **Weiland Nándort**, aki 47 éves koráig 25 évet töltött börtönben. Egy napon belül kinyomozták és elfogták a Sándor-utcai gróf Festetich-palota betörőit. Egymást érték az első pesti detektívek sikerei és a **Pesti Hírlap** méltán írta róluk, hogy báró **Splényi detektív-főnök és emberei jól dolgoznak**.

1881-ben még az egész rendőrszemélyzet 620 főt számolt, köztük 70 polgári biztos. 1886-ban a helyükbe lépő detektívek száma 36, a 90-es évek elején 72. Ma 600 detektív végzi a budapesti rendőrség nyomozási munkáját.

A 90-es évek híres nyomozói: **Beck István**, **Bezdek Károly**, **Gondé Antal**, **Kassay Ferenc**, **Klacsó Kálmán**, **Sachs Gusztáv**. Gyilkossági ügyek nyomozásával ekkor tűnt fel **Sárközy Sándor**. A régi betörővilág rettegett elöljárója **Emesz György**, **Enyedi László**, **Gondé Antal**, **Lauro Ferenc**, **Plachy István** és **Du-Prix Hugó**, majd hírnévhez jut **Bialosgursky Géza**, **Császár Károly**, **Kalmár Hugó**, **Szentmiklóssy György**, **Tallán Károly**. A szociáldemokrata mozgalmak első nyomozója: **Hutschenreiter Sándor**.

Érdekes munkakörben képezte ki magát a századforduló idején **Gárdonyi Viktor** detektív. **Rudnay Béla** főkapitány utasítására **elvégezte a párizsi Bertillon-iskolát**, hogy ő legyen a tervbe vett új ügyosztály vezetője. 1902-ben azonban dr. **Pekáry Ferenc** — akkor rendőrkapitány — Budapestre hozta Londonból az újlenyomat-rendszert. Így aztán Bertillonnak az emberi test méreteire és alaki jellegeire alapított rendszere he-

lyett, az ujjlenyomatozást tette magáévá — London után egész Európában elsőnek — a magyar rendőrség és Gárdonyi Viktor nem gyümölcsoztethette bertillonage-tudását.

Szombatfalvy Albert követte Splényit három év múltán detektívőnöki tisztében. Tíz éven át dolgozott buzgón és lerakta a testület fejlődésének alapjait. *Krecsányi Kálmán*, a nemrég elhalt híres nyomozó és detektívőnök korszerű színvonalra emelte az intézményt. Rajtuk kívül dr. *Nagy Károly* végzett hosszú időn át sikeres munkát. Egyidőre ismét Krecsányi váltotta fel, majd dr. *Jeszenszky Gellért*, *Czibor Ferenc*, *Andréka Károly* volt a detektívőnök. Ezt a tisztet ma dr. *Laky Lajos* főkapitányhelyettes tölti be. Dr. *Hetényi Imre* főkapitányhelyettes a politikai nyomozó főcsoportot irányítja önállóan, ő a politikai ügyekben nyomozó detektívek főnöke.

A hatszáz főt számláló budapesti detektívtestület hét csoportra és alcsoportra osztva dolgozik a főváros közbiztonságáért. A detektívek az ötvenéves évforduló alkalmából jelvényt kapnak. A belügyminiszter ugyanis hozzájárult, hogy ezentul minden detektív kabátja belső zsebében egy könnyen megmutatható jelvényt hordjon, mert az arcképes igazolvánnyal való igazolás sürgős eljárások alkalmával sok nehézséget, huzavonát okozott. A féltényér nagyságu, kerek, zománcozott jelvény alakjában a *bécsi* detektívek jelvényére emlékeztet. Fehér mezőben három függőleges — még pedig piros, fehér és zöld színű — mezőny látható. A jelvény alsó sarkában a magyar cimer, alatta pedig feltünő betűkkel ez a szó: *detektív*.